

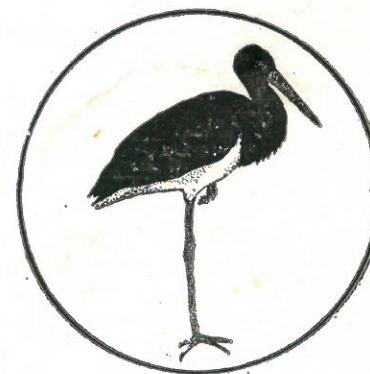
LUBUSKI KLUB PRZYRODNIKÓW

LUBUSKI PRZEGLĄD PRZYRODNICZY

TOM II

ZESZYT 1

PL ISSN 0867-0331

ŚWIEBODZIN 1991

The main endangerments for the park's nature are: excessive, uncontrolled tourist penetration, water pollution, and inappropriate road- and house-building.

Adres autora:
MUZEUM REGIONALNE
Ratusz
66-200 Swiebodzin

Lubuski Przegląd Przyrodniczy
II, 1 (1991)

Przemysław Kunysz, Józef Hordowski

WALORY ORNITOLOGICZNE PARKU KRAJOBRAZOWEGO NA POGÓRZU PRZEMYSKIM

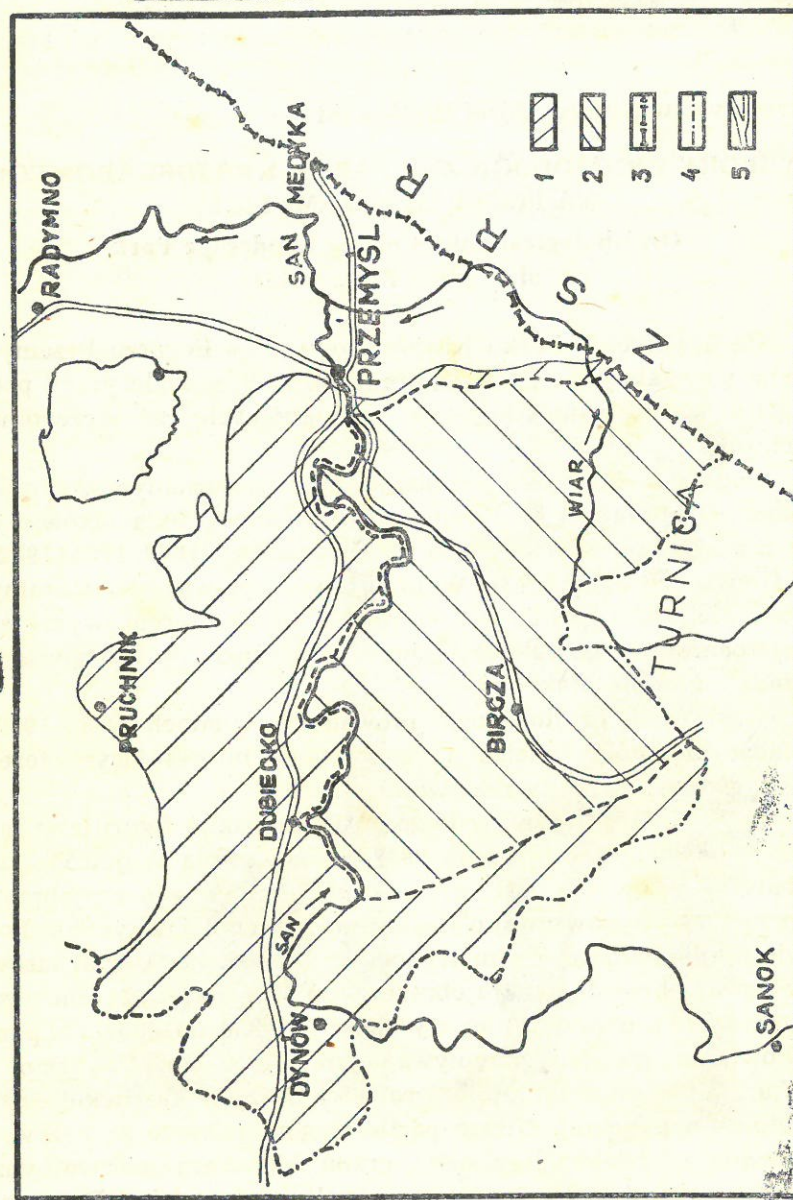
**Ornithological values of the Landscape Park
of Pogórze Przemyskie**

Po utworzeniu Parku Krajobrazowego na Pogórze Przemyskim powstała pilna potrzeba opracowania jego waloryzacji pod kątem wytypowania obszarów zasługujących na szczególną ochronę.

Pogórze Przemyskie jest obszarem słabo poznanym przyrodniczo. Ornitofauna, w formie przyczynkowej, była omówiona w pracach Trelli (1938), Caisa (1965), Józefika (1960, 1961, 1962) i Głowacińskiego (1973). W niniejszym opracowaniu staramy się częściowo wypełnić tę lukę przedstawiając tereny wymagające ochrony rezerwatowej głównie ze względu na występujące rzadkie gatunki ptaków.

Obserwacje ornitologiczne prowadzono w latach 1982—1990, kładąc szczególny nacisk na wyszukanie interesujących terenów godnych ochrony rezerwatowej.

Park Krajobrazowy na Pogórze Przemyskim figuruje w ramach powołanej w sierpniu 1987 roku uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Przemyśle strefy chronionego krajobrazu (przemysko-dynowskiej) o łącznej powierzchni 112 tys. ha. Powierzchnia samego Parku wynosi ok. 48 tys. ha. Udział lasów w strefie chronionego krajobrazu sięga 48%. Rzeźba terenu jest urozmaicona o przeciętnej wysokości od 200 do 600 m n.p.m. Głównymi rzekami przepływającymi przez Park są San i Wiara. W lasach dominują zbiorowiska buczyny karpackiej (Fagetum-Carpaticum). Niższe partie wzgórz pokryte są drzewostanami z udziałem lipy, dębu, grabu, klonu oraz pierwotnymi zbiorowiskami lasów łęgowych w dolinach potoków. Do opara-

Ryc. 1. Mapa terenów objętych ochroną w południowej części województwa przemyskiego. Objasnienia: 1—przemysko-dynowska strefa chronionego krajobrazu, 2—Park Krajobrazowy na Pogórzu Przemyskim, 3—granica państwa, 4—granica województwa, 5—drogi.

Fig. 1. A map of the protected areas in the southern part of Przemysko province. Explanations: 1—the Przemysko-Dynowska protected landscape zone, 2—the Landscape Park of Pogórze Przemyskie, 3—state border, 4—province border, 5—roads.

cowania włączono również teren górskiego pasma Turnica leżącego w części południowej Pogórza Przemyskiego poza obszarem województwa przemyskiego i Parku. W przyszłości teren ten ma być również objęty ochroną w ramach Parku Krajobrazowego (Kotlarczyk, Piórecki 1988). Teren Parku Krajobrazowego na Pogórzu Przemyskim oraz przemysko-dynowską strefę chronionego krajobrazu przedstawia ryc. 1.

Badania ornitologiczne wykazały obecność 112 gatunków lęgowych oraz 5 dalszych prawdopodobnie lęgowych (Hordowski, Kunysz w druku). Do najciekawszych rzadkich gatunków awifauny lęgowej Parku należą: bocian czarny (*Ciconia nigra*), trzmielojad (*Pernis apivorus*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), puszczyk uralski (*Strix uralensis*), dzięcioł biało-żółty (*Dendrocopos leucotos*), srokoś (*Lanius excubitor*), kruk (*Corvus corax*), pluszcz (*Cinclus cinclus*), i orzechówka (*Nucifraga caryocatactes*) oraz prawdopodobnie lęgowe: orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), puchacz (*Bubo bubo*), dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*) i drożd obrożny (*Turdus torquatus*). Tabela 1 przedstawia liczebność szacunkową par ptaków rzadkich gatunków lęgowych lub prawdopodobnie lęgowych na obszarze Parku Krajobrazowego.

W oparciu o dotychczasowe wyniki szczegółowych badań ornitologicznych (Hordowski, Kunysz w druku) na terenie Parku można wytypować wstępnie, które obszary powinny być objęte ochroną jako rezerwaty.

1. Dolina rzeki Wiara na odcinku Makowa-Sierakośce (granica państwa). Proponowany rezerwat objąłby zasięgiem samą wiejską rzekę, natomiast na zalesionych stokach doliny należało-

TAB. 1. Szacunkowa liczba par rzadkich gatunków ptaków obserwowanych w Parku Krajobrazowym na Pogórzu Przemyskim.

TAB. 1. The estimated number of pairs of rare species of birds observed in the Landscape Park of Pogórze Przemyskie.

Gatunek Species	Szacunkowa liczba par Estimated No of pairs
<i>Ciconia nigra</i>	8—10
<i>Pernis apivorus</i>	15—20
<i>Accipiter gentilis</i>	15—20
<i>Accipiter nisus</i>	10—15
<i>Buteo buteo</i>	35—40
<i>Aquila pomarina</i>	15—20
<i>Aquila chrysaetos</i>	1
<i>Falco tinnunculus</i>	9—11
<i>Falco subbuteo</i>	2—4
<i>Charadrius dubius</i>	25—30
<i>Tringa ochropus</i>	1
<i>Tringa hypoleucos</i>	35—40
<i>Columba oenas</i>	15—25
<i>Bubo bubo</i>	3—4
<i>Strix uralensis</i>	14—18
<i>Alcedo atthis</i>	4—5
<i>Dryocopus martius</i>	30—40
<i>Dendrocopos leucotos</i>	8—10
<i>Picoides tridactylus</i>	1—2
<i>Cinclus cinclus</i>	3—4
<i>Turdus torquatus</i>	1—2
<i>Regulus ignicapillus</i>	4—5
<i>Lanius excubitor</i>	10—12
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	14—16
<i>Corvus corax</i>	30—35
<i>Loxia curvirostra</i>	3—4

by utworzyć otulinę. Teren ten znajduje się w grupie najbardziej zagrożonych, a powodem tego jest nadmierna eksploatacja żwiru z dna rzeki oraz wycinanie zarośli wierzbowych. Z ciekawszych gatunków ptaków lęgowych stwierdzono tutaj: sieweczkę rzeczną (*Charadrius dubius*), brodźca piskliwego (*Tringa hypoleucos*), zimorodka (*Alcedo atthis*), dziwonię (*Carpodacus erythrinus*) i prawdopodobnie lęgowego brodźca samotnego (*Tringa ochropus*).

2. Pasma Turnicy. Należałoby utworzyć tutaj rezerwat florystyczno-faunistyczny dla ochrony dobrze zachowanych drzewostanów bukowo-jodłowych i jodłowych, a także bogatej fauny z wielu grup systematycznych (np.: chrząszcze pochodzenia wschodnio-karpackiego, Trella 1937). Ze względu na małe przekształcenia terenu, stare drzewostany i bardzo słabe zaludnienie terenu spotkać można tutaj rzadkie już na Ziemiach Polskich gatunki ptaków. Stwierdzono tu występowanie: orla przedniego (*Aquila chrysaetos*), puchacza (*Bubo bubo*), orzechówki (*Nucifraga caryocatactes*), drozda obrożnego (*Turdus torquatus*) oraz pluszcza (*Cinclus cinclus*).

3. Lasy jodłowo-bukowe między miejscowościami Cisowa-Huta Brzuska-Hołowice. Znajdują się tutaj jedyne na Pogórzu Przemyskim stanowiska prawdopodobnie lęgowego zniczka (*Regulus ignicapillus*). Ponadto stwierdzono występowanie: dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*), siniaka (*Columba oenas*) i puchacza (*Bubo bubo*).

4. Lasy między Zalesiem a Prałkowcami (teren w bezpośredniej bliskości miasta Przemyśla). Zachowane są tutaj jednorodne lasy bukowe, które zasiedla ugrupowanie ptaków leśnych z dużym udziałem muchołówki małej (*Ficedula parva*). Stwierdzono tutaj również: orlika krzykliwego (*Aquila pomarina*), trzmiełojadę (*Pernis apivorus*), puszczyka uralskiego (*Strix uralensis*) oraz dzięcioła białogrzbiatego (*Dendrocopos leucotos*).

Biorąc pod uwagę walory ornitologiczne oraz inne przyrodnicze, historyczne i kulturowe (Kotlarczyk, Piórecki 1988) wartości omawianych terenów należałoby w przyszłości utworzyć

TAB. 2. Powierzchnia, ilość gatunków oraz liczba par ptaków lęgowych w proponowanych rezerwatach ornitologicznych na terenie Parku Krajobrazowego na Pogórzu Przemyskim.

TAB. 2. Area, number of species, and number of pairs breeding birds in the proposed ornithological reserves in the Landscape Park of Pogórze Przemyskie.

Proponowany rezerwat Proposed reserve	Powierzchnia w ha Area in ha	Ilość gatunków No of breeding species	Liczebność gatunków rzadkich No of pairs of rare species (estimated)
1. Dolina rzeki Wiar na odcinku Makowa-Sierakośce (wraz z otuliną) 1. The Wiar river valley between Makowa and Sierakośce (together with the protection belt)	150	68	Charadius dubius — 25, Tringa ochropus — 1, Tringa hypoleucos — 35,
2. Pasma Turnicy 2. The Turnica mountain range	150	73	Alcedo atthis — 3, Lanius excubitor — 3, Ciconia nigra — 3, Pernis apivorus — 3, Aquila pomarina — 3, Aquila chrysaetos — 1, Bubo bubo — 1, Strix uralensis — 2, Dendrocopos leucotos — 2, Cinclus cinclus — 3, Turdus torquatus — 1, Nucifraga caryocatactes — 10
3. Lasy jodłowo-bukowe pomiędzy miejscowościami Cisowa-Huta Brzuska-Hołowice 3. The fir-beech forests between Cisowa, Huta Brzuska, and Holowice	200	63	Ciconia nigra — 2, Pernis apivorus — 3, Aquila pomarina — 1, Bubo bubo — 1, Strix uralensis — 2, Dendrocopos leucotos — 2, Picoides tridactylus — 1, Regulus ignicapillus — 4
4. Lasy między Zalesiem a Prałkowcami 4. The forests between Zalesie and Prałkowce	100	60	Ciconia nigra — 1, Pernis apivorus — 1, Aquila pomarina — 1, Strix uralensis — 2, Dendrocopos leucotos — 1

tu Park Narodowy. Według naszych ocen przyszły Park Narodowy powinien swoim zasięgiem objąć pasmo Turnicy.

Na razie jednak, aby awifauna tego terenu nie zubożała należy dołożyć wszelkich starań aby powstrzymać wycinanie wieloletnich drzewostanów stanowiących obok bogatej ornitofauny najwartościowszy składnik Parku Krajobrazowego na Pogórzu Przemyskim.

LITERATURA

- CAIS L., 1965: Niektóre gatunki ptaków obserwowane na wschodnim odcinku polskiej części Karpat w latach 1958—1964. Acta orn., 9, 3: 143—150.
- GŁOWACIŃSKI Z., 1973. Fauna kręgowców dolnego dorzecza Sanu i wskazania jej ochrony. W: Środowisko przyrodnicze dorzecza Sanu. Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Przemyśl, 133—135.
- HORDOWSKI J., KUNYSZ P. (w druku). Ptaki Ziemi Przemyskiej. Not. orn. 32, 1—2.
- JÓZEFIK M., 1960. Modyfikacja południowo-zachodniej granicy zasięgu *Erythrura erythrura erythrura* (Pall.) na przestrzeni dwóch ostatnich stuleci. Acta orn., 5, 11: 307—324.
- JÓZEFIK M., 1961. O niektórych rzadszych gatunkach awifauny starorzecza w Hurku pod Przemyślem. Acta orn., 6, 3: 21—34.
- JÓZEFIK M., 1962. Wpływ niektórych czynników środowiskowych na wielkość i rozmieszczenie kolonii brzegówek *Riparia riparia* (L.) na Sanie. Acta orn., 7, 3: 69—87.
- KOTLARCZYK J., PIÓRECKI J., 1988. Postulaty ochrony przyrody i projekt organizacyjny Parku Krajobrazowego na Pogórzu Przemyskim. Przegl. Geol., 36, 6: 338—345.
- TRELLA T., 1937. Wykaz chrząszczy okolic Przemyśla. Hydrophilidae, Lucanidae, Scarabeidae. Pol. Pismo Etn., Lwów, 14—15: 262—265.
- TRELLA T., 1938 (rękopis). Fizjografia okolic Przemyśla. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu.

SUMMARY

The paper shows the ornithological valorization of the Landscape Park of Pogórze Przemyskie and the adjacent terrain (SE Poland), from the point of view of choice of the areas worth special protecting.

During observations undertaken in 1982—1990, 112 species of breeding birds and 5 probably breeding were noted. Detailed data concerning abundance of the most interesting breeding birds are shown in Tab. 1.

Four areas which should be protected as nature reserves have been appointed. The detailed ornithological valorization of these areas is given in Tab. 2.

Adresy autorów:

PRZEMYSŁAW KUNYSZ
Plac Katedralny 2/2
37-700 Przemyśl

JÓZEF HORDOWSKI
ul. Kosienice 150
37-713 Maćkowice

NOTATKI — NOTES

Rafał Bernard, Juliusz Samoląg

NOWE STANOWISKO NOCKA BECHSTEINA, MYOTIS BECHSTEINI (KUHL, 1818) W PÓŁNOCNO-ZACHODNIEJ POLSCE

New locality of the Bechstein's bat, *Myotis bechsteini*
(Kuhl, 1818) in north — western Poland

Noczek Bechsteina występuje od Hiszpanii i Francji po zachodnią część ZSRR, Rumunię, Bułgarię i Kaukaz. Na południu sięga środkowych Włoch i Sycylii. Północna granica występowania tego gatunku przebiega przez południową Anglię, północne Niemcy, południową Szwecję i Polskę. Na całym obszarze występowania jest on gatunkiem bardzo rzadkim (Stebbing 1988).

W Polsce nietoperz ten należy do najrzadszych gatunków. Dotychczas stwierdzono jego występowanie zaledwie na kilkunastu stanowiskach głównie w południowej i zachodniej części kraju. Wykazano go z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Dolnego Śląska, Sudetów Wschodnich, Tatr, Gór Świętokrzyskich, Beskidu Wschodniego, Wyżyny Małopolskiej, Wyżyny Lubelskiej i Roztocza (Pucek, Raczyński 1983). Dotychczas najdalej na północ wysunięte i odosobnione stanowisko tego gatunku znaleziono w podziemiach Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego (Urbańczyk 1989).

Dnia 24 listopada 1990 roku znaleźliśmy 1 samca nocka Bechsteina hibernującego w szczelinie stropu podziemnego korytarza bunkra znajdującego się koło wsi Strzalin, ok. 4,5 km na wschód od Tuczn, w województwie pilskim (53°11'N, 16°13'E; kwadrat siatki UTM WU 89).

Stanowisko to znajduje się ok. 100 km na północny wschód od podziemi Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego (ryc. 1) i jest najdalej wysuniętym na północ stanowiskiem tego gatunku w kraju.